

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ו.

עין מושפטי
נר מצוה

מד א מיי פי"ד מהל'
מקי ממון הלכה ח
סג עשין סט טו"ע ח"מ
סי' מיח סעף ב:
מה ב ג מיי פי"ג
מהלכות מקי ממון
הלכה ב ג סג עשין ע
טו"ע ח"מ סי' מיח סעף
א:
מד ד מיי שם טו"ע
שם סעף ג:
מה ה מיי שם הלכה יג
סג עשין טו"ע ח"מ
סי' מיח סעף ב:
מ

(א) נעיל ג: לקמן ס: לא:
מה: (ב) לקמן יט:
א נקודשין ה: סא: וש"נ:
(ד) לקמן ג, ס: וש"נ:
ממ"ן, (ו) ידן ג: ד"ה
משורן, (ז) ז"ל דפרישה,
(ח) ז"ל המתגלגל, טו (ש"ס)
בתוספות ד"ה ש"ס, ז"ל
מקי,

גליון הש"ס

תום ד"ה מה לבור שבן
שלא ברשות דאפי' עשאו
ברשות ע"י לקמן כה ע"ג
מס' ד"ה ה"מ:

מוסף רש"י

כולם מבור למדנו. כל
תקלה בור הוא ואפי"ג דלא
הפקי (ע"ד ב.), כל אלו
שאמרו. המנס ומתקן
לקלקל כה"ג, ואלו הן
פותקין ביבוייהו. לקלה
שפסקן שלא כה"ג, ש'
בעי לטור תקלה שפסקן
של מי שמטעם הית לה"ר
(לקמן ט).

רבינו הנגאל

לאיתויי ליחבה נירו
וסכסכה אבנו. פיס' הצד
השוה שבהן בור. לאיתויי
מאי, אמ' אביי לאיתויי
אבנו וסכנו ומשאו
שהניחין בראש הגג ונפלו
ברוח מצויה והזיקו בטר
דניחין. אבל בהדי קאזולי
נזקי לא איצטרכא ליה
דניחין אש, אלא אפי' בטר
דניחין. רבא אמר לאיתויי
בור המתגלגל כו'. רב
דאדא בר אבהו אמ'
לאיתויי הא דתניא כל
אלו שאמרו פותקין
ביבוייהו גורפיין
מערתיהו בימות החמה
אין להן רשות, בימות
הגשמים אפי' שיש להן
רשות אם הזיקו חייב
שלם. ומקום חלוקת רב
ושמואל כבר פירשנוהו
למעלה.

לאסויי ליחבה נירו. שם ליחבה האש חרישמו של חצירו או סכסכה
אצניו חייב. באצנים שייך לשון סכסוך שלא נשרפו לגמרי אלא
סכסכה ונדבקה האש בהן וסכסכה מעט כדלמרינן (חולין דף י' ע"ג):
גבי פגימת סכין מסוכסכת מרוח אחת שלא נפגמה מצ' לדין לגמרי.
ולהכי כתב אש לחייבו בהי דנפקא

לן התם (לקמן ט.) מאו השדה ללא שמעין
מהן דמתניתין הא מילתא דליחייב
בדבר שאינו ראוי לה כגון הכא שאין
עיקר אש בכך: **האז השוה שבהן**
שדרן להזיק כו'. דמשמע אף כל
שדרכו להזיק ושמירתו עליך ומאי
מליא לאתויי: היינו אש. דתולדה
דאש היא דמאי שגא אש מינה שכן
כה אחר מעורב בהי גמיה כח אחר
כו': **בטר דנייחין.** מוקי בהן שור או
תמור: **אי דאפקריה זין לרב זין**
לשמואל. דפליגי (בהפקר) צפ' המניח
את הסד (לקמן דף כח): **היינו בור.**
דמרייהו אמרי כל תקלה שהפקיר
נפקא לן מזכור דחייב דמי היכי
דמיוצא לצור הוא צרה"ר דהוי הפקר
כדלמרינן צפ' שור שנגח את הפרה
(לקמן דף טו): שעל עסקי כרייה
ופמיחה צאה לו אף כל תקלתו
שהפקיר חייב דלא גמיה תחילת
עשייתו לנזק דהוה ליה לאסקוטי
אדעתיה דסופו לנזק צרות מליה:
אש פוקיה. והיינו דנקט בפתחיה **הא**
השוה: שכן דרכו לזיק כו'. אבל אלו
לא הזיקו בהליכתן אלא השור והתמור
נתקל בהן: **וחזר בור דיון.** דליכא
למפסקי זה לצור שכן אין כח אחר
מעורב בו ואמאי צהנדל השוה
דמתניתין: **צורו המתגלגל.** כגון
הניח אבן צרה"ר ובעודה במקומה
לא הזיקה וגלגלה רגלי אדם ובהמה
למקום אחר והזיקה שם: **אי צהדי**
דאולי מוקי כו' לא גרס והכי
גרסינן **הכי דימי אי דאפקריה זין לרב**
זין לשמואל כו': מעשיו. כרייתו
גרמה את ההיזק אבל מעשיו של זה
לא הזיקו אלא רגלי אדם ובהמה
שגלגלוהו: **שור ויקיה.** שאין מעשה
בעלים גרמו ההיזק אלא ממונו הזיק
והיינו האז השוה דנקט בפתחיה:
כל אלו שאמרו. וקמשיב ואזיל להו
אלו הפותקים ציצומיהם וגורפיס
מערתיהם כלומר כל אלו שאמרו
חכמים שיש להן רשות להשליך זקיהן
לרה"ר ואלו הן פותקין ציצומיהן
פותחין לינורותיהן המקלחים שופכים
ששופכין מתחיהן לרה"ר: וגורפיין
מערוסיהן. ומשליכין וצליהן לרה"ר:

לאתויי ליחבה נירו וסכסכה אבנו: הצד
השוה שבהן: לאתויי מאי אביי ילאתויי
אבנו סבינו ומשאו שהניחין בראש גגו ונפלו
ברוח מצויה והזיקו היכי דמי אי בהדי דקא
אזלי קא מזקי היינו אש שגא אש דכה
אחר מעורב בו וממונגד ושמירתו עליך הני גמיה
כה אחר מעורב בהן וממונגד ושמירתו עליך
ואלא בטר דנייחין אי דאפקרינהו בין לרב
בין לשמואל היינו בור מאי שגא בור שבן
תחילת עשייתו לנזק וממונגד ושמירתו עליך
הני גמיה תחילת עשייתו לנזק וממונגד ושמירתו
עליך אלא דלא אפקרינהו לשמואל (דאמר
יכולם מבורו למדנו היינו בור לעולם
דאפקרינהו ולא דמו לצור מה לצור שבן אין
כה אחר מעורב בו תאמר בהני שכח אחר
מעורב בהן אש תוכיח מה לאש שבן דרכו
ליזק ולהזיק בור תוכיח וחזר הדין רבא אמר
לאתויי יבור' המתגלגל ברגלי אדם וברגלי
בהמה ה"ד אי דאפקרינהו בין לרב בין
לשמואל היינו בור מאי שגא בור שבן תחילת
עשייתו לנזק ושמירתו עליך הני גמיה תחילת
עשייתו לנזק ושמירתו עליך אלא דלא
אפקרינהו לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו
היינו בור לעולם דאפקרינהו ולא דמי לבור
מה לבור שבן מעשיו גרמו לו תאמר בהני
שאין מעשיו גרמו לו שור יוכיח מה לשור
שבן דרכו לזיק ולהזיק בור תוכיח ויחזר הדין
לא ראי זה כראי זה רב אדא בר אבהו אמר
לאתויי הא דתניא **כל אלו שאמרו פותקין**
ביבוייהו וגורפיין מערותיהו בימות החמה
אין להם רשות אם הזיקו חייבים לשלם היכי
דימי אי בהדי דקאזולי מוקי כחו הוא אלא
בטר דנייחין היכי דימי אי דאפקרינהו בין
לרב בין לשמואל היינו בור מ"ש בור
דתחילת עשייתו לנזק וממונגד ושמירתו
עליך הני גמיה תחילת עשייתו לנזק וממונגד
ושמירתו עליך אלא דלא אפקרינהו לשמואל
דאמר כולם מבורו למדנו היינו בור
לעולם דאפקרינהו ולא דמי לבור מה לבור
שבן שלא ברשות תאמר בהני דברשות
שור

אי רב דאמר בור. לא גרסינן כדפירשנו לעיל: **מה צבור שבן**
אין כח אחר מעורב בו. למאי (דפריך דלא חשיב אש מעשיו
גרמו לו לפי שהרוח מסייע לו ה"מ למפסקי הכא מה לצור שכן
מעשיו גרמו לו תאמר בצבור וסבינו אלא לפי דפירכא שכן אין כח
אחר מעורב בו חשיב טפי דהשתא
ליכא למימר שור יוכיח אלא אש
גרידא ולקמן גבי צור המתגלגל פריך
מה לצור שכן מעשיו גרמו לו דלא
שייך התם שכן אין כח אחר מעורב
בו דהיכי נימא תאמר צור המתגלגל
שכן כח אחר מעורב בו דמשמע דלא
הי צור אלא על ידי כח אחר וזה
אינו שהרי נעשה צור צלל כח אחר
משמיתו צרה"ר: **לא אתיי בור**
המתגלגל. דכל הספריים כתובו אי
צדידי דקא אזלי קמוקי כחו הוי
ופירש הקונטרס דלא גרס ליה
וטעמא משום דלמרינן לקמן בהמניח
(דף טו): אין דרכן של בני אדם
להצטונן צדיכים ובעל התקלה גמיה
אין לחייבו מטעם אדם המזיק אלא
משום דחשיב כרוח מליה והוי אשו
ואין למוחקו שצדיל קך דלענין כדי
שלא ילכו כ"כ צחוק שיחמו וזיקו
דרכו להצטונן שפיר ולהכי פריך כחו
הוא ויתחייב המתגלגל הכל ולא צעל
התקלה ואפי"ג דלגזי כלב שנטל
הסכרה והלך לגדיש כו' (לקמן דף טז):
ופריך בגמרא (ד' עג.) וליחייב צעל
הגחלת גמיה שהוה צעל התקלה היינו
משום דלכב לאו צר דעה הוא אבל
הכא (ה) המתקלקל צר דעה הוא מדע
דאס הדליק אש וצא אחר ושרף תלית
חצירו או חפר צור וצא אחר דחף
שור חצירו למוכו אין סכרה שיתחייב
צעל הצור או צעל האש והמתגלגל
ברגלי צהמה אס הזיק צהדי דאולי
יתחייבו צהמה צעל הצהמה וצעל
התקלה והא דלמרינן לקמן שפסק
הפרה (ד' עג.) שור ולדס שפסק
לצור לענין זקין כולן חייבין דמשמע
אפילו צעל הצור כריץ לומר דמיידי
אדם צלל כוונה דיזון דאין כוונה
כלל חייב צעל הצור כמו האדם והא
דלמרינן (עס) לענין ד' דברים ודמי
ולדות אדם חייב האי ד' דברים
היינו נזק אשר וריפוי וצבת אבל
צושמ אין חייב עד שיתכוון כדלמרינן
בסוכול (לקמן ד' עט.) ולא הוי
כארצעה דברים דלעיל דהתם לא
חשיב נזק והא דלמרינן (לקמן עג.)
לענין כופר ושלשים של בעב שור
חייב ז"ל דהיינו דוקא צכוונה אפי"ג

דלא הוי דומיא דאדם דצנלא צכוונה ליכא כופר ושלשים של בעב
כדאי' צשילהי שור שנגח ד' וה' (לקמן ד' עג.): **מה צבור שבן שרא**
ברשות. *דאפילו עשאו צרשות ואח"כ הפקיר כיון שהפקיר היינו
שלא צרשות: **תאמר** בהני דברשות שור יוכיח. וא"ת למ"ד
תנא שור לרגלו היכי קאמר שור יוכיח דצרשות חייב והא רגל לא מיחייב אלא צרשות הזיקק ושם אין לו רשות וי"ל כגון שהלך צרה"ר והתין
והזיק צרה"ר דחייב כדלמרינן לקמן (דף יט.): (שייך לע"ז) ה"ג **הבור'ל** והאי ד' שנפלו צרשות הרבים והזיקו פטור מ"ש שלם. וכן כתוב
בספריים של רש"י וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אבל אותם דכתוב זהו חייב לשלם לא נהירא דיזון דצנלא שהזירו חייב לא יתכן להקל
עליו לפוטרו ממה שמוזקין אותו ולקמן: **אי דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל היינו בור.** וא"ת והא דמשמע לקמן בהמניח (ד' עט.)
דלכ"ע המפקיר נזקיין לאחר נפילת אוגס דפטור והאי גמיה אונס הוא דצננין ונטיעה עשה לא פשע כלום וי"ל כיון שהזירו לקן ולסתור
שלא זיקין ועבר הזמן הוי פושע והוי כמפקיר (נכסיו לאחר נפילת פשיעה:
דיינו בור. לכאורה נראה דמיידי כשהזיקו כותל ואילן צשעת נפילה גופה ואפי"ה מדמה ליה לצור מדלא קאמר הכא אי צדידי דקאזולי
קמוקי היינו אש ועוד דאי צהדיק דלאחר נפילה מיירי אמאי פטור מלשלם הלא כיון שנפלו מיד היה לו לסלקן ועוד דלכ"כ לא הוה
ליה למיתני לקן ולסתור אלא נתנו לו זמן לפנותו ולסלקן כיון דצהדיק דלאחר נפילה איירי אפי"ג דצור אין הולך להזיק ואלו הולכים ומזיקין
יש לנו ללמד מבור דעדיף הויק דידהו שהולכים ומזיקין מבור שאינו הולך ומזיק אלא מזיק במקומו ונראה דצהדיק דלאחר נפילה
נמ